

DET JURIDISKE FAKULTET

SEMINAR I RETTSHISTORIE

2. AVDELING HØST 2021

Oppgavene i seminarmaterialet er i utgangspunktet formulert som teorioppgaver på eksamen, men det følger også med noen hjelpespørsmål. Disse gir en indikasjon på hva som er særlig sentralt innenfor teorioppgavene, men er ingen fasit på eller endelig avgrensning av oppgavene. Husk derfor å forberede dere på de overordnede temaene.

Til første seminardag må alle sette seg godt inn i tema og oppgaver til dag 1. Tenk også på om, og eventuelt hvilken muntligpresentasjon dere kan tenke dere å ha. Det står oppført 3 temaer i materialet, men dersom det er flere som ønsker å holde presentasjoner, kan dere gå sammen to og to. Da må hver av dere snakke minimum 10 minutter for å få godkjent. Ved stor interesse, kan vi se om det er rom for å lage flere muntligpresentasjoner.

Dere er selv ansvarlig for å finne frem til eksamensoppgaven som legges ut i Canvas ved begynnelsen av seminaret, og for å finne frem til regler og retningslinjer for besvarelsen av denne. Vi setter likevel av litt tid til å snakke om eksamen i første seminartime, og deretter vil vi i løpet av seminaret komme tilbake til eksamensoppgaven der det passer tematisk.

Velkommen til seminar!

Med hilsen

Fagplan

Rettshistorie – generelt

Faget rettshistorie omhandler den historiske bakgrunnen for dagens rettslige ordninger og rettslige tenkemåter. Faget har et vidt internasjonalt geografisk perspektiv. Faget bygger på at rett også bør forstås gjennom den fortid som har formet og stadig former det nåtidige og fremtidige. Rettshistorie er et perspektivfag som dels gir bidrag til å forstå gjeldende rett, dels bidrag til å forstå retten som del av samfunnet.

1) Faglig innhold

Hovedtemaet i faget rettshistorie er å gi en internasjonal orientert innføring i rettens historie. Tidsmessige begynner faget i høymiddelalderen ca 1200, men det legger hovedvekt på tiden etter 1750. Faget fører rettens historie helt frem til samtiden og slik betrakter rettshistoriefaget nåtidens rett med historiske perspektiver. Geografisk behandler rettshistoriefaget retten internasjonalt. Norsk rettshistorie blir presentert som del av den internasjonale historien, ikke for seg. Med internasjonal rettshistorie menes i hovedsak europeisk og annen vestlig rettshistorie, men ved å omtale kolonialismens rettshistorie og andre utenomeuropeiske ordninger er også andre områder omtalt (Asia, Latin-Amerika, Afrika). Tematisk har faget fokus på to sentrale kategorier i retten: Suverenitet og kontrakt. Med suverenitet siktes det i videste forstand til statsstyrets rettslige karakter. Med kontrakt siktes det til de mange kontraktstyper som har formet fortidens rettsliv, fra ekteskap til kapital- og aksjeselskaper.

2) Læringsutbytte

Kunnskap

Etter bestått andre avdeling har studenten:

- kunnskap om hovedtemaene i rettshistoriefaget; om fagets stilling i rettsvitenskapen og om metodespørsmål i rettshistoriefaget
- god kunnskap om kinesisk og islamsk rettshistorie, om tidlig europeisk rett, kanonisk rett og romersk rett fra ca 1150
- god kunnskap om de nye territorialstatenes lovgivning fra høymiddelalderen av, derunder om norsk rettshistorie med vekt på Magnus Lagabøters Landslov
- god kunnskap om de rettslige trekk ved den moderne vestlige staten i tidlig nytid, derunder hovedpunktene i det dansk-norske eneveldets rett
- god kunnskap om naturretten og dens betydning for statsteorier og kontraktsrett
- god kunnskap om historien bak og begrunnelsen for de nye menneskerettigheter rundt 1800
- god kunnskap om den moderne forfatningsbevegelsen fra 1800 i vestlige land
- god kunnskap om norsk forfatningshistorie fra 1814
- god kunnskap om konstitusjonelle og totalitære statsformer på 1900-tallet
- god kunnskap om endringene i europeisk privatrett fra rundt 1800 med særlig vekt på privatrettskodifikasjoner fra rundt 1800 til i dag
- god kunnskap om endringer i kontraktsrett, handelsrett og konkurranserett fra rundt 1800
- god kunnskap om nye trekk i selskaps- og arbeidsrett fra rundt 1800, både internasjonalt og i Norge
- god kunnskap om folkerettens utvikling fra rundt 1800 til 1945

- god kunnskap om den moderne folkeretten etter 1945 med særlig vekt på menneskerettighetene og den europeiske unionens rettshistorie

Ferdigheter

Etter bestått andre avdeling kan studenten:

- identifisere et rettshistorisk tema og forstå sammenhengen mellom rettshistorie og gjeldende rett
- forstå norsk rett historisk som del av rettslige internasjonaliseringsprosesser
- identifisere betydningen av rettshistoriske forhold for det å komparere norsk og utenlandsk rett
- anvende rettshistorisk kunnskap med sikte på å forstå norsk retts skiftende forhold til ulike typer av internasjonal rett
- forstå den historiske betydningen av rettslige ordninger og tenkemåter i samfunnet
- gjennom rettshistorisk kunnskap identifisere etiske dilemmaer ved rettslige valg

Pensum

Dag Michalsen, «Rett: En internasjonal historie», Pax forlag, Oslo 2011/2013, kapittel 3-7.

Retningslinjer til hjemmeoppgaver ved det juridiske fakultet, UiT

Vedtatt av Studieutvalget 14.02.07 - SU sak 17-07. Sist endret 26.11.20 av Studieutvalget ved Det juridiske fakultet (SU 104/20).

Besvarelsen skal være et selvstendig arbeid. Kildehenvisningene skal være presise og etterprøvbare.

Selvstendighet

Det gjelder et selvstendighetskrav ved hjemmeoppgaver. Det er tillatt å diskutere oppgaven muntlig med andre, men utformingen av egen besvarelse skal være den enkeltes selvstendige arbeid.

Kravet til selvstendig arbeid innebærer at den enkelte student selv skal ha bestemt og funnet frem til innholdet i sin besvarelse, og selv skal ha formulert besvarelsen. Det er i strid med selvstendighetskravet å få en annen til å skrive hele eller deler av oppgaven for seg, eller å skrive av hele eller deler av en annens oppgave. Det er heller ikke tillatt å sitere fra eller gjengi juridisk litteratur eller andre rettskilder uten å henvise til kildene, slik at argumentene eller synspunktene fremstår som ens egne.

Samarbeid som resulterer i helt eller delvis identiske besvarelser, og plagiering av andres arbeid, anses som fusk og kan føre til reaksjoner etter reglene i universitets – og høyskoleloven §§ 4-7 og 4-8.

Kildehenvisninger

Alle skriftlige hjemmeoppgaver skal inneholde så presise kildehenvisninger som mulig. Henvisninger til og sitater fra dommer, forarbeider, bøker eller artikler skal normalt angi nøyaktig tittel, utgave, årstall og sidetall. Dette gjelder også elektroniske kilder, hvor minimumsreferansen skal inneholde navn på nettsted/nettside, url og dato for bruk av kilden. Også ved gjengivelser av argumenter eller synspunkter fra bestemte kilder skal det henvises nøyaktig til kildene. Det er ikke tilstrekkelig å vedlegge kildeliste.

Manglende kildehenvisning som gir grunn til å tro at studenten forsøker å gi inntrykk av selv å ha resonnert seg frem til noe som er hentet fra en kilde, er brudd på selvstendighetskravet og kan bli ansett som fusk, jf. uhl §§ 4-7 og 4-8. Manglende eller utilstrekkelig kildehenvisning som gjør det vanskelig å kontrollere riktigheten av det som anføres, medfører trekk ved bedømmelsen selv om det ikke er grunn til å tro at det foreligger fusk.

Oppgaver

DAG 1

Introduksjon til seminaret

Intro: Hva er rettshistorie?

Tema: HjemmeEksamen del I

Stikkord er:

1. Tolkning av oppgavetekst
2. Formelle krav og faglige forventninger
3. Strukturering av arbeidet

Tema: «Romersk rett og den nye rettsvitenskapen fra ca. 1100»

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgaveteksten
2. Hva var antikkens romerske rett?
3. Hva er forholdet mellom kanonisk rett og romersk rett i middelalderen?
4. Hva var JustitiansJustinians lov?
5. Når ble de første universitetene i Europa opprettet, og hva var deres oppgave?
6. Hvem var, og hva gjorde glossatorene?
7. Hvem var, og hva gjorde kommentatorene?
8. Hva er resepsjonen av romersk rett i europeisk rettshistorie?

DAG 2

Tema: Suverener og individer, ca. 1200-1750.

Oppgave: «Lovgivning i Norge i høy- og senmiddelalderen».

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgaveteksten.
2. Hvilken lovgivning og hvilket domstolssystem og tvangsapparat eksisterte i Norge før Magnus Lagabøtes Landslov av 1274?
3. Hvilken betydning hadde Håkon Håkonssons fredslovgivning fra ca. 1260?
4. På hvilken måte medførte Landsloven av 1274 en endring i måten å gi lover på, og måten de ble håndhevet på?
5. Hvordan ble Landsloven vedtatt?
6. Hva var den politiske betydningen av Landsloven?
7. Gjaldt Landsloven over alt i det norske riket?
8. Hvordan var lovgivningen i Sverige og Danmark sammenlignet med Landsloven?

Muntlig presentasjon: «Hekseprosessene som rettslig forhold i Europa og Norge. Hvilken rolle spilte jurister i avskaffelsen av hekseprosessene?»

DAG 3

Tema: Naturretten

Oppgave: «Naturretten mellom 1600 og 1800».

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgavetekst
2. Hva er naturrett og hvilket forhold er det mellom naturretten og positiv rett?
3. Hvor utledes naturretten fra?
4. Hva er naturrettens rettslige funksjon?
5. Hva er naturrettens kontraktsrett?
6. Hva er samfunnskontraktens rolle i naturretten?
7. Finnes naturrett i dag?

Tema: Menneskerettighetene.

Oppgave: «Gjør rede for fremveksten, og den nye forståelsen av, menneskerettigheter etter ca. 1750.»

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgavetekst.
2. Forklar forskjellen, og sammenhengen, mellom naturrett og naturlige rettigheter.
3. Pek på noen avgjørende hendelser fra siste halvdel av 1700-tallet som preger fremveksten av menneskerettighetene.
4. På hvilken måte endret synet på mennesket som individ seg i denne perioden?
5. Drøft ideen om menneskerettigheter i en republikk i motsetning til i et enevelde.
6. Hva er forskjellen på borgerrettigheter og menneskerettigheter?
  - a. Hvem regnes som borgere, og hva menes med aktive og passive borgere?
  - b. Kvinners borger- og menneskerettslige stilling etter år 1750
7. Hva er de fire sentrale temaene i menneskerettsdebatten?

DAG 4

Tema: Den nye forfatningsstaten.

Oppgave: «Gjør rede for utviklingen av den norske forfatningen gjennom årene 1814-2014 i lys av den internasjonale forfatningshistorien.»

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgaveteksten.
2. Hvilke strømninger i tiden gir grobunn for de nye forfatningsteoriene?
3. Hva er en forfatning? For inspirasjon se: (<https://www.archives.gov/founding-docs/declaration-transcript>)
4. Hva var bakgrunnen for Grunnloven av 17 mai 1814?
5. Hva er en rettsstat, og var Norge en rettsstat i 1814?
6. Hvilken historisk rolle spilte «grunnlovs-konservatismen»?
7. Hvordan var forfatningene i de andre nordiske landene, Storbritannia og Japan sammenlignet med Norge?
8. Hva var de viktigste endringene og følgene av grunnlovsrevisjonen av 2014?

DAG 5

Tema: De moderne privatrettskodifikasjonene, kontraktsfrihet og industrialiseringsprosessen.

Oppgave: «Privatrettskodifikasjoner fra ca. 1800 til i dag».

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgaveteksten.
2. Hva menes med en privatrettskodifikasjon?
3. Hvilke strømninger i samfunnet kan ses i sammenheng med «kodifikasjonsiveren» på 1800-tallet?
- ~~4. Hvilke argumenter ble fremført mot vedtakelsen av privatrettskodifikasjoner~~
5. Hvilke trekk i rettssystemene begrunnet privatrettskodifikasjoner?
6. Hvilke argumenter ble fremført mot vedtakelsen av privatrettskodifikasjoner ?
7. Gjør kort rede for ulike europeiske staters privatrettskodifikasjoner fra sent 1700-tall til i dag, herunder særlig *Code Civil* og *BGB*.
8. Hvordan ble privatrettskodifikasjoner et globalt fenomen?
9. Fortell om den norske privatrettskodifikasjonshistorien.
10. Hvilke fordeler og ulemper ser dere med fullstendige nasjonale privatrettslovbøker?
Hva med felles europeiske kodifikasjonsprosjekter?

Muntlig presentasjon: «Behovet for rettslig regulering i det nye industri- og handelssamfunnet.»

Hjemmeeksamen del I

Tid til diskusjon om eksamen del I.

DAG 6

Tema: Rettslig organisering av kapital og arbeid fra ca. 1800

Oppgave: «Det moderne aksjeselskapet og markedets rettslige karakter.»

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgaveteksten
2. Redegjør kort for hvordan næringslivet fungerte før aksjeselskapet oppsto.
3. Hva er den rettslige nyvinningen med aksjeselskapet?
4. Hvordan og hvorfor vokser det moderne aksjeselskapet frem på midten av 1800-tallet, i Europa, i Norge og i resten av verden?
5. Hva var den rådende økonomiske filosofien på slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900 tallet som har betydning for utviklingen av den moderne konkurranseretten?
6. Hvilke utslag fikk dette for konkurranseretten i USA, Tyskland, Norge og senere EU?
7. Hvordan forholdt man seg til denne utviklingen i Sovjetunionen (fra 1917).

Oppgave: «Utviklingen av arbeidernes rettigheter under industrialiseringen»

Hjelpespørsmål:

1. Tolkning av oppgaveteksten
2. Hvilke reguleringsspørsmål oppsto for arbeidsforholdet i industrialiseringen?
3. Hvordan endret industrialiseringen arbeidets karakter?
4. Hvilke hensyn ligger bak kontraktsfrihet og næringsfrihet versus arbeidernes rettigheter i arbeidskontrakten?
5. Hvordan utviklet arbeidernes organisasjonsfrihet seg?
6. Hva er en tariffavtale?

DAG 7

Tema: Internasjonalisme i moderne rett.

Oppgave: «Hvordan har moderne stater blitt bundet av folkeretten fra 1800 frem til i dag».

1. Tolkning av oppgaveteksten
2. Hva er folkerettens kilder, og hvordan kan folkerett binde stater?
3. Krigens og fredens folkerett
  - a. Hva oppnådde Wienkongressen?
  - b. Hva menes med krigens folkerett?
  - c. Hva er Folkeforbundet?
4. Det økonomiske livs folkerett
  - a. Hva er folkerettens bidrag til verdenshandelen?
  - b. Gi eksempler på internasjonale standarder nødvendig for frihandel
5. Internasjonale rettsordninger etter 1945
  - a. Redegjør kort for andre verdenskrigs betydning for den moderne folkeretten
  - b. På hvilken måte, og i hvilken grad, har FN bundet moderne stater?
  - c. Hva kjennetegner dagens menneskerettslige regime?

Muntlig presentasjon: «Gjør rede for og drøft hvordan Kant mente at folkeretten kunne forhindre krig.»

Spørsmål til alle: Hva er aktuelt i dag med Kants lære om den evige fred?